

FORN VÄNNEN

JOURNAL OF
SWEDISH ANTIQUARIAN
RESEARCH

En benediktinklostrens encyklopedi

Källström, Olle

Fornvännen 1939(34), s. 120-121

http://kulturarvsdata.se/raa/fornvannen/html/1939_120

Ingår i: samla.raa.se

EN BENEDIKTINKLOSTRENS ENCYKLOPEDI

Antalet nuvarande och förgångna benediktinkloster i hela världen — de torde nämligen ha spritt sig till de allra flesta av jordens länder — beräknas till omkring 25 000 med egna anläggningar; därvid får man dock taga termen benediktinkloster i dess allra vidaste bemärkelse, nämligen avseende varje konvent anslutet till någon av ordens många förgreningar, blott Benedikt av Nursias regel utgör grundstommen för deras; (vi kunna knappast göra oss en föreställning om, hur ymnig förekomsten av benediktinkloster kan vara på en enda ort; i den umbriska staden Fabriano t. ex. finnas — eller ha funnits — 26 fristående konvent, oberäknat ytterligare 23 i stadens omgivningar).

Benediktinklostrens historia omspannar en tidrymd av fjorton århundraden. Då särskilt för denna orden en betydande autonomi för de enskilda klostermenigheterna varit utmärkande, är en mängd material om dessa kloster splittrat på tusentals fjärran orter, till skillnad från förhållandet inom centralt styrda klosterordnar. Med det fordom så vanliga förhållandet att samma kloster kunde ha dels ett eller flera latinska namn, dels åtskilliga benämningar eller olika stavningar av namnet på landets språk, följer, att de äldre urkunderna överflöda av en ytterst svärgallrad namnflora. Av de 19 svenska f. d. benediktinklostren ha t. ex. ett flertal 15—25 urkundligt belagda namnformer. En under arbete varande lappkatalog över all världens benediktinkloster torde f. n. vara uppe i c:a 1 miljon namnformer.

Nyssnämnda statistiska uppgifter förklara, att det inom den katolska världen kan finnas intresse för — eller rentav ett behov av — en encyklopedisk behandling av benediktinorganisationen som helhet. En sådan encyklopedi (mycket bredare lagd än t. ex. *Janaushek, Originum Cisterciensium*, Wien 1877 f.) är nu under förberedelse, omfattande ordensreglernas varianter, den reglerna kommenterande litteraturen, statuter och förklaringar till statuterna samt ett lexikon över alla klostren med topografiska, historiska och i någon mån konsthistoriska eller arkeologiska notiser, *personalia* angående abboter eller munkar, som utmärkt sig litterärt, vetenskapligt, konstnärligt eller tekniskt o. s. v. Att ett dylikt arbete är ganska omfattande är förståeligt; ej blott de biografiska notiserna kräva en vidsträckt korresponderande förberedelse, men även en i vårt tycke så pass enkel sak som en karta över varje land med klostren inlagda är en vidlyftig sak, ej fullt så enkel beträffande Albanien eller Chile eller Kina som för oss.

Mannen som förelagt sig uppgiften att sätta detta samlingsverk i gång och i system, är Dom (>herr<>) Michel Bocksruth, ursprungligen härstammande från Liège, lekmannabroder (oblat) vid det italienska Praglia-klostret. Sedan han med sin abbots och andra överordnades tillstånd fått koncentrera sig på denna stora arbetsuppgift, är Einsiedeln i Schweiz numera hans operationsbas. Arbetet påbörjade han år 1922, och elva år senare voro förberedelserna så långt framskridna, att han kunde börja göra hänvändelser till personer i olika länder, vilka kunde tänkas vara villiga bli hans korresponderande medhjälpare för materialets insamlande. I mars i

fjöl hade han 519 korrespondenter inregistrerade: 4 biskopar, 9 abboter, 2 abbedissor, 67 andra prelater och kaniker, 63 präster, 85 benediktinmunkar och många andra munkar, vidare 50 universitetsprofessorer, ett hundratal chefer eller tjänstemän vid bibliotek och museer; till de senast nämnda kategorierna höra hans medarbetare för det svenska materialet.

Arbetet har givetvis ett ganska begränsat intresse för svenska forskare; det skall emellertid behandla alla Nordens medeltidskloster av orden och det är förtjänt av ett omnämmande även som ett gott exempel på storleksordningen hos de uppgifter, som den välorganiserade katolska forskningen vågar ge sig i kast med. Den enskilda människan blir bara en kugge i det stora maskineriet; den nyssnämnde huvudredaktören lär ödmjukt ha förklarat, att han är tacksam om han lyckas sätta arbetet igång; att få uppleva resultatet väntar han sig knappast. Om verkets vetenskapliga värde veta vi ännu intet. Säkerligen kommer emellertid ett kompakt resultat av lärdom och forskarmöda att en gång uppvisas. Även om verkets tillskyndare enligt god tradition bekänner sin egen ringhet och litenhet inför uppgiften, så blir kanske (lär det ha sagts då han i fjöl höll föredrag om sitt arbete i hemstaden Liège) hans öde inte olikt de medeltida katedralbyggenas namnlösa mästares; det slutliga verket visar en seg beständighet genom långa tider.

O. Källström

ETT MEDELTIDA HERREMANSHUS I SÖDERMANLAND

Till vår kännedom om medeltida profanbyggnader har på sistone kommit ett bidrag, som förtjänar ett visst beaktande. Det gäller en sedan länge bekant byggnadslämning belägen på en holme i Djulösjön, St. Malm sn, Södermanland. Den har, som sagt, länge varit bekant, och många traditioner äro i omlopp om det gamla huset i »Trolleträsk», som platsen kallas, men icke förrän helt nyligen gavs det tillfälle till ett mera ingående studium av ruinen ifråga. Stora Malms kommun beslöt nämligen på initiativ av flera kulturintresserade parter att anslå ett mindre belopp till en preliminär undersökning, och denna nog så tacksamma uppgift lämnades i undertecknads händer hösten 1938.

Det visade sig, att ruinen utgjordes av den så gott som fullständigt bevarade jordvåningen till ett större komplex. Grundplanen bildade en rektangel i OSO—VNV riktning, med två från denna utgående flyglar, en västerut och en söderut. Murförbanden utvisade att hela huset byggts i fortlöpande följd, och inga spår av senare påbyggnader kunde upptäckas. Murarna voro uppförda av gråsten, 1 m tjocka, med yttre skal av större utvalt stenmaterial och en inre fyllning av smärre stenar i ymnigt med murbruk. Innerväggarna, såväl huvudrummets som flyglarnas, voro avjämnade med småsten och tegel-skärv i ett tjockt putslager och därefter kalkstrukna. Även ytterväggarna voro kraftigt avjämnade — i större ojämnheter kunde ligga ända till två kantställda tegelstenar på varandra inbakade i murbruk, och putslagret hade på sina ställen en tjocklek av 8 cm. Man kan därför med fog påstå, att skal-